

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för Psykologi

Den extraarbetande studenten

- En studie på studenter vid Stockholms Universitet

Examensarbete VT-11

Författare:

Jonas Lindh

Johan Lantz

Handledare:

Jean-Christophe Rohner

Den extraarbetande studenten
- En studie på studenter vid Stockholms Universitet

Jonas Lindh

Johan Lantz

Studenters ekonomi är ofta i fokus, både i media och i folkmun. Det talas ofta höjt studiestöd men också om studenternas vanor kring extraarbete. En del anklagar dem för att vara ovilliga att arbeta extra medan andra påpekar det faktum att en heltidsstudent förväntas lägga ner 40 timmar i veckan på sina studier. Syftet med föreliggande studie var att applicera Theory of Planned Behavior för att undersöka de psykologiska faktorernas inverkan på graden av extraarbete med hjälp av en enkätundersökning. Resultaten tolkades med en multipel regressionsanalys och olika oberoende variansanalyser. Studien visade att "Attityd mot beteendet" och "Upplevd beteendekontroll" var de psykologiska faktorer som bäst samvarierade med graden av extraarbete. Studien visade även att studenternas ålder inte var avgörande för hur mycket studenterna valde att arbeta extra. Samtliga studenter (N=50) som deltog i undersökningen var vid genomförandet heltidsstudenter samt arbetade extra minst en gång per vecka.

Nyckelord: Theory of Planned Behavior, Studenter, Extraarbete, Attityd

Introduktion

Inledning

Media rapporterar allt oftare om den dåliga ekonomiska situation många universitetsstudenter befinner sig i. I en undersökning beställd av Sveriges Förenade Studentkårer [SFS], Tjänstemännens Centralorganisation [TCO] och Tria framgår det att enbart 5,7 % av studenterna är nöjda med deras ekonomiska situation och att de i genomsnitt anser att studiestödet bör öka med cirka 900kr per månad (SFS, TCO & Tria, 2009). Vi fick det även bekräftat i vår direkta närhet att många av våra studiekamrater ständigt påstår sig ha alldeles för lite pengar men är allt som oftast ovilliga att göra något åt situationen. I en stad som Stockholm där levnadskostnaderna kan tänkas vara högre än den genomsnittliga studentstaden fann vi det än mer intressant att se på studenternas extraarbeten. Med denna bakgrund valde vi därför att genomföra en undersökning bland studenter vid Stockholms Universitet med syfte att få en bild över hur universitetsstudenter vid Stockholms Universitet arbetar extra under sin studietid och hur de bakomliggande psykologiska faktorerna påverkar detta beteende.

Till vår hjälp för att förklara studenternas beteende valde vi Theory of Planned Behavior. Theory of Planned Behavior består av tre prediktorer som tillsammans kan förklara upp till 50 % av variansen i beteendeintentionen (Hausenblas et al., 1997). Till en början genomfördes en pilotstudie för att se vilka faktorer som kan tänkas påverka studenternas intentioner till att arbeta extra. Efter pilotstudien utformades undersökningen efter det material och de riktlinjer som fanns, allt för att skapa gedigna och säkra resultat. Det finns inget standardformulär för denna typ av undersökning varför ett stort fokus har legat på utformning av undersökning för att få hög validitet och hög reliabilitet. Dock fanns ett antal formulär som undersökte beteenden och beteendeintention med hjälp av Theory of Planned Behavior som har varit till stor hjälp vid utformningen (Ajzen, 2004).

Denna studie fyller enligt oss en lucka i den psykologiska forskningen då det inte finns några studier gjorda på studenters vilja/ovilja att jobba extra under sin studietid med Theory of Planned Behavior som förklaringsmodell. Studien kan tänkas vara intressant att bygga vidare på men även i dess nuvarande form för de som jobbar med rekrytering av studenter eller de arbetsgivare som har studenter som extraarbetare.

Syfte

Syftet med undersökningen var att få en bild över hur universitetsstudenter vid Stockholms Universitet arbetar extra under sin studietid och hur bakomliggande psykologiska faktorer påverkar detta beteende.

Vi är intresserade av att undersöka hur väl vår valda teori (Theory of Planned Behavior) kan predicera undersökt beteende samt i vilken utsträckning olika psykologiska faktorer påverkar individens handlande. Theory of Planned Behavior innefattar tre prediktorer, ”attityd mot beteendet”, ”subjektiva normer” samt ”upplevd beteendekontroll”. Dessa prediktorer skapar en beteendeintention som i sin tur genererar ett beteende. Då vi för denna undersökning finner beteendeintentionen irrelevant då vi mer hårddraget vill se prediktorernas påverkan på det faktiska beteendet har vi valt att modifiera denna förklaringsmodell till att enbart innehålla de tre prediktorerna samt det faktiska beteendet. Beteendet i vår undersökning var det genomsnittliga antalet timmar i veckan studenterna lade ner på extraarbete.

Bakgrund

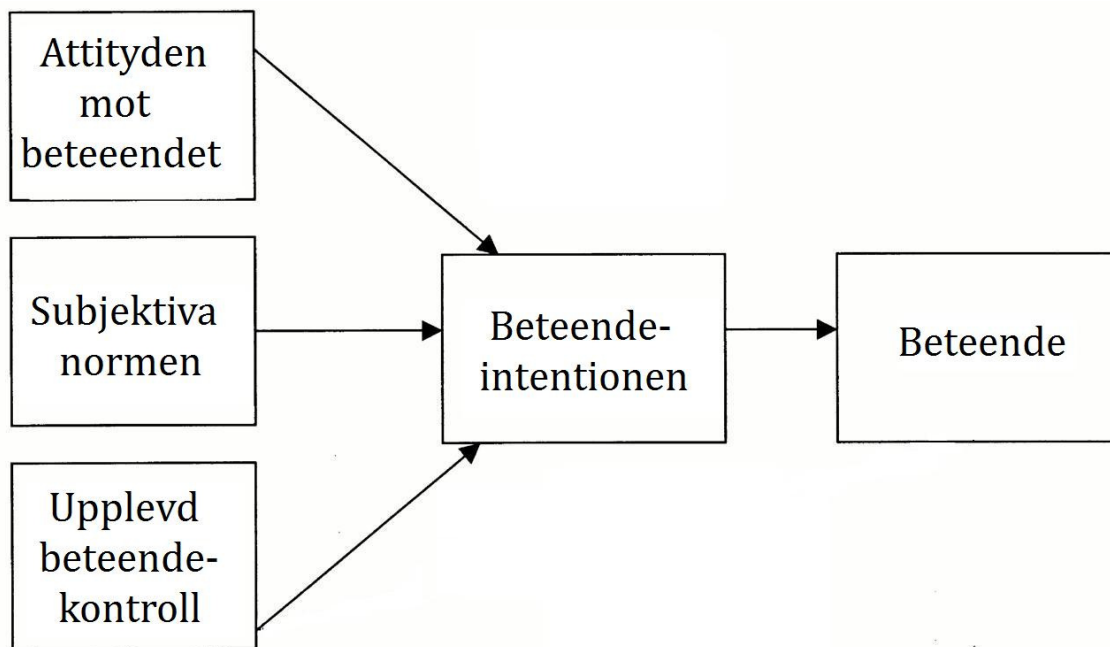
Definition av attityd:

”Attityd är en psykologisk tendens som uttrycks genom att utvärdera en speciell enhet med någon grad av positiv eller negativ skattning” (egen översättning) (Eagly & Chaiken, 1993).

Inom socialpsykologi har begreppet *attityd* intresserat forskare sen 1920-talet. Inledningsvis ansågs en individs agerande i kombination med värderingar och emotioner manifesteras attityder. Detta synsätt, även kallat Tripartite, stötte under 1960-talet på en hel del kritik (Fazio & Olson, 2003). Det medföljande antagandet om att attityder alltid föregår en individs handlande gick stick i stäv med vad många forskare ansåg var de bakomliggande drivkrafterna (Eagly & Chaiken, 1993). Tripartite antog även att attityder mot ett objekt/beteende endast kan konstateras om de tre komponenterna beteende, värderingar och emotioner alla är närvarande. Som en reaktion på denna förklaringsmodell försökte forskare reducera antalet komponenter och istället fråga sig *under* vilka förhållanden attityder förklarar en individs beteende.

Ajzen och Fishbein presenterade 1975 Theory of Reasoned Action då socialpsykologer världen över hade svårt att utveckla en förklaringsmodell som faktiskt kunde förklara attityders påverkan på enkla beteenden (Fazio & Olson, 2003). Theory of Reasoned Action beskrev beteendeintentionen som den prediktor med starkast förklaringsvärde av en individs beteende. Beteendeintentionen, dvs. viljan att utföra beteendet, ansågs vara produkter av

både individuella och normativa influenser. De individuella influenserna på intentionen är attityden mot att utföra det frivilliga beteendet medan den normativa komponenten består av den subjektiva upplevelsen av normer och dess betydelse. Theory of Reasoned Actions begränsning ligger i att enbart kunna predicera enkla och enbart viljestyrda beteenden kritiserades av flera forskare (Liska, 1984) och resulterade i en utökad modell.

Figur 1.1.

Theory of Planned Behavior

Theory of Planned Behavior

I ett försök att fånga in beteende som inte enbart är frivilliga presenterade Icek Ajzen (1985) Theory of Planned Behavior. Denna teori är en utveckling av Theory of Reasoned Action för att förklara beteenden, men som till skillnad från föregångaren gör anspråk på att förklara beteenden som kräver någon form av färdighet, resurs eller möjlighet som inte nödvändigtvis är tillgänglig. För att göra detta inkluderas ytterligare en komponent, Upplevd beteendekontroll. Denna tillagda komponent är "individens föreställning om hur enkelt eller svårt det är att utföra beteendet" (egen översättning) (Eagly och Chaiken, 1993). Upplevd beteendekontroll kan liknas vid vad Bandura (1982) förklarar som self-efficacy, dvs. ens uppskattning på hur väl man kan genomföra önskat beteende för stundande situationer.

Dessa tre komponenter; attityd mot beteende, upplevda normer och upplevd beteendekontroll kräver en utförligare beskrivning för att förstå hur resonemanget kring hur beteendeintentionen och beteendet förhåller sig till de undersökta prediktorerna.

Attityd mot beteendet

Generellt sätt är attityder något som individen skapar när denne väljer att gilla eller ogilla ett visst beteende. När individen kommer i kontakt med ett visst beteende sker per automatik ett attitydskapande när de lär sig hur detta beteendes attribut är kopplade till andra objekt, egenskaper eller kvalitéer som de tidigare har attityder emot (Fishbein & Ajzen, 1975).

En individ kan ha ett stort antal föreställningar om ett visst beteende, men de vanligast förekommande föreställningarna, dvs. de mest framträdande, har visat sig vara avgörande när man bildar sin attityd (ibid). Ta till exempel beteendet att motionera tre gånger i veckan. Den direkta attityden mot detta beteende är huruvida den tillfrågade anser det positivt eller negativt att genomföra beteendet. De underliggande föreställningarna (konsekvenserna) som starkt korrelerar med den direkta attityden kan vara både positiva (till exempel "blir piggare", "enklare att sova") och negativa (till exempel "träningvärk", "illamående"). Utvärderar individen de flesta av dessa föreställningar positivt bör den gällande attityden mot beteendet vara av positiv natur (Ajzen, 2005).

Subjektiva normen

Den subjektiva normen är den andra komponenten som avgör individens beteendeintention. Denna komponent är som "attityden mot beteendet" en produkt av föreställningar, men i detta fall undersöks normativa föreställningar och motivationen att rätta sig efter dessa föreställningar. Individer som upplever att signifikanta andra (till exempel vänner, familj, studiekamrater osv.) som man är motiverad att rätta sig efter, anser att beteendet ifråga bör efterlevas, upplever därmed sociala påtryckningar att utföra önskat beteende. Gällande tidigare nämnda motionsexempel kan ens partners påtryckningar vara en stark bidragande orsak till att beteendet genomförs.

Upplevd beteendekontroll

Den tredje och sista komponenten som avgör individens beteendeintention är Upplevd beteendekontroll. Upplevd beteendekontroll kan liknas vid begreppet self-efficacy som behandlar individens föreställning om huruvida kapaciteten av de kognitiva, sociala och beteendemässiga färdigheter som beteendet kräver uppfylls (Bandura, 1982). Denna

komponents värde härleds från de föreställningar individen har gällande uppskattade resurser och möjligheter samt vilka hinder som upplevs finnas mellan individen och dess handlande (Ajzen, 2005). Detta kan direkt mätas genom att undersöka individens tro på huruvida de upplever sig kapabla att utföra önskat beteende och att detta agerande är under deras fulla kontroll (ibid). Upplever individen att beteendet ”motionera tre gånger i veckan” är under deras kontroll, där både hinder och resurser vägs in bör vid en positiv skattning denna höga grad av beteendekontroll öka individens chanser att faktiskt genomföra beteendet i fråga.

Hypoteser

Hypotes 1

Vid en multipel regressionsanalys bidrar prediktorerna (Attityd mot beteendet, Subjektiva normer och Upplevd beteendekontroll) tillsammans signifikant till beteendet.

Hypotes 2

Vid en multipel regressionsanalys bidrar varje unik prediktor signifikant till beteendet.

Hypotes 3

Upplevda normer hos undersökningsdeltagarna skiljer sig signifikant beroende på ålder.

Hypotes 4

Graden av arbetstid korrelerar positivt med ålder

Metod

Pilotstudie

För att säkerställa att undersökningen innefattade de korrekta faktorerna till varför studenter valde/inte valde att arbeta i högre utsträckning genomfördes en pilotstudie på tio stycken studenter vid Stockholms Universitet. Dessa studenter var slumpvis utvalda vid universitetsområdet och var i åldrarna 20 till 28 år.

Attityd mot beteende. För attityd mot beteendet ställdes frågorna som följer: ”Vilka fördelar tror du finns med att ha ett extrajobb?” och ”Vilka nackdelar tror du finns med att ha ett extrajobb?”. De mest frekventa svaren på dessa frågor lade sedan grunden för vår undersökning som helhet.

Subjektiv norm. För att ta reda på vilka faktorer som påverkar de subjektiva normerna ställdes följande öppna frågor: ”Finns det några personer eller grupper som skulle

gilla/uppskatta att du tar ett extrajobb?”, ”Finns det några personer eller grupper som skulle ogilla att du tar ett extrajobb?” och ”Finns det några personer eller grupper som påverkar ditt val av att söka extrajobb?”

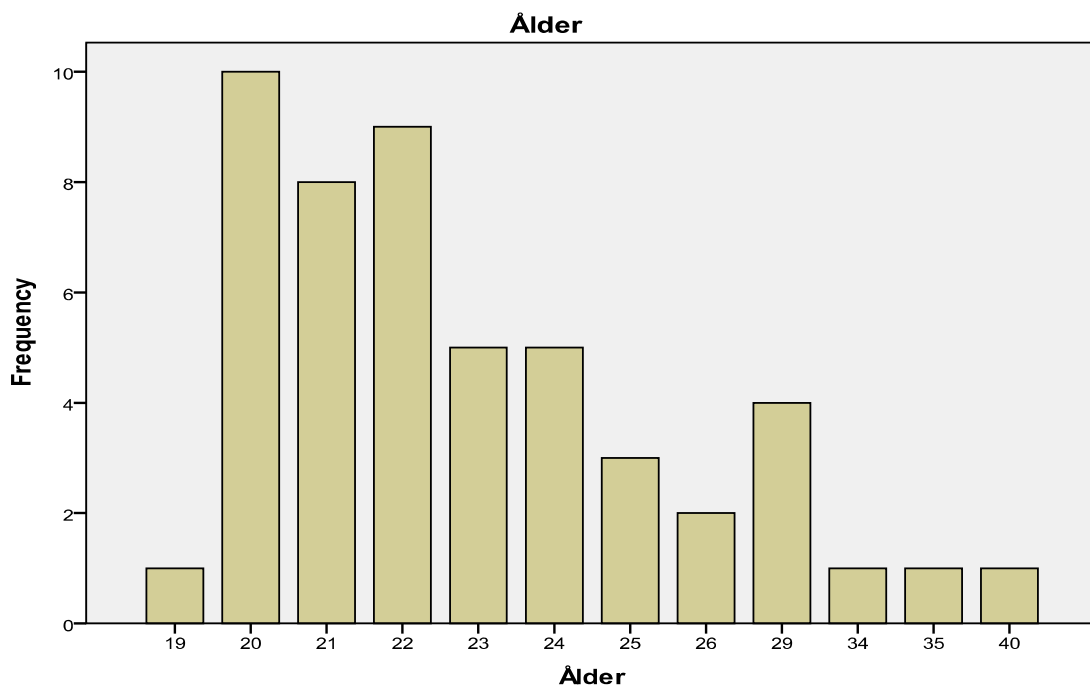
Upplevd beteendekontroll. De frågorna som ställdes för att ta reda på faktorerna om upplevd beteendekontroll var följande: *”Vilka faktorer eller omständigheter skulle öka dina möjligheter att ha extrajobb?”* samt *”Vilka faktorer eller omständigheter skulle försvåra dina möjligheter att ha extrajobb?”*.

Population

Enligt Stockholms Universitets officiella hemsida fanns det år 2010 ca 50000 studenter varav 28632 av dessa var heltidsstudenter. Av dessa var 64 % kvinnor och 34 % män, 38 % av de studerande var under 25 år och 62 % var 25 år eller äldre (Stockholms Universitet, 2011).

Undersökningsdeltagare

I undersökningen deltog totalt 50 personer och samtliga undersökningsdeltagare var vid tillfället undersökningen genomfördes heltidsstudenter. 46 % av personerna var män och 54 % var kvinnor, 76 % var under 25 år och 24 % var 25 år eller äldre. Medelåldern för försöksdeltagarna var 23.44 år (SD = 4.2 , Range 19-40).

Figur 2.1.

Åldersspridning för Undersökningsdeltagare

Samtliga deltagare hade extrajobb vid sidan av studierna, 96 % tog studiebidrag och 50 % tog även studielån. 64 % av de tillfrågade var födda och uppväxta i Stockholmsområdet och 36 % var födda och uppväxta på annan ort. Vårt urval skiljer sig från populationen i stort gällande både medelålder samt representation av kön. Detta beror främst på svårigheten att nå ut till studenterna då t.ex. mailadresser inte delas ut offentligt.

Tabell 2.2.

Undersökningsdeltagarnas Karakteristiska

Faktor	Antal	Procent
<i>Kön</i>		
Man	23	46 %
Kvinna	27	54 %
<i>Ålder</i>		
Yngre än 25år	38	76 %
25 år eller äldre	12	24 %
<i>Studiebidrag</i>		
Tar studiebidrag	48	96 %
Tar inte studiebidrag	2	4 %
<i>Studielån</i>		
Tar studielån	25	50 %
Tar inte studielån	25	50 %
<i>Uppväxtort</i>		
Stockholm	32	64 %
Annan	18	36 %

Urvalsmetod

Deltagarna valdes ut efter ett bekvämlighetsurval. Enkäten delades ut till personer som vid tillfället befann sig på eller i nära anslutning till Stockholms Universitet. För att få delta i studien krävdes det att personen i fråga var heltidsstudent vid Stockholms Universitet samt regelbundet arbetade extra. Vår definition av regelbundet arbete var att personen befann sig på sin arbetsplats minst en gång per vecka, således kunde personer som jobbar färre än en gång i veckan eller enbart jobbat extra över sommaren ej delta. Enkätundersökningen var utformad på svenska vilket omöjliggjorde för personer som ej kunde svenska att delta. Totalt tillfrågades cirka 100 personer att delta varav ungefär hälften av dessa deltog och genomförde enkäten korrekt.

Material

Enkätundersökningen utformades efter de riktlinjer som skaparen av Theory of Planned Behavior, Icek Ajzen, givit. Då de undersökningar Ajzen utformat inte till fullo överensstämde med vår frågeställning modifierades vissa av dessa frågor för att bättre passa vårt syfte. De mest frekventa svaren i vår pilotstudie låg sedan till grund för vilka faktorer under respektive komponenter vi valde att mäta.

Attityd mot beteende

Attityd mot beteende mättes genom påståenden som graderades på en femgradig Likert-skala från "tar helt avstånd ifrån" (1) till "håller helt med" (5). Totalt fanns det fem stycken olika påståenden. Påståendena som ställdes var: "Jag blir stressad av att ha ett extrajobb", "Att ha ett extrajobb under min studietid förbättrar avsevärt mina chanser att få jobb efter examen", "Den sociala kontakten jag får från mitt extrajobb är en viktig anledning till att jag arbetar", "Jag gillar att ha ett extrajobb" samt "Att ha ett extrajobb är för mig extremt bra". Dessa värden summerades för att tillsammans bilda en totalsumma som användes som en prediktor vid den multipla regressionsanalysen. Reliabilitetstest visade på en relativt stark korrelation mellan faktorerna (Cronbach's Alpha = .723).

Subjektiva normer

De subjektiva normerna mättes genom sex stycken påståenden. Även dessa påståenden mättes genom en femgradig Likert-skala som graderades från "tar helt avstånd ifrån" (1) till "håller helt med" (5). De påståenden som mättes var: "Mina föräldrar tycker att jag ska ha ett extrajobb under min studietid", "Mina vänner tycker att jag ska ha ett extrajobb under min

studietid”, ”Mina studiekamrater tycker att jag ska ha ett extrajobb under min studietid”, ”Mina föräldrars åsikter kring extrajobb är viktiga för mig”, ”Mina vänners åsikter kring extrajobb är viktiga för mig” samt ”Mina studiekamraters åsikter kring extrajobb är viktiga för mig”. Totalsumman för Subjektiva normer summerades genom att ”Mina föräldrar/vänner/studiekamrater tycker att jag ska ha ett extrajobb under min studie tid” multiplicerades med respektive ”Mina föräldrars/vänners/studiekamraters åsikter kring extrajobb är viktiga för mig” Varje unik produkt summerades sedan för att bilda den totala summan för Subjektiva normer. Reliabilitetstest visade på en relativt stark korrelation mellan faktorerna (Cronbach´s Alpha = .721).

Upplevd beteendekontroll

För att mäta upplevd beteendekontroll användes totalt fyra stycken påståenden och en fråga. De fyra påståenden mättes genom en femgradig Likert-skala som graderades från ”tar helt avstånd ifrån” (1) till ”håller helt med (5). Dessa påståenden var utformade enligt följande: ”Hade jag haft mindre att göra i skolan hade jag arbetat mer”, ”Hade jag haft en arbetsplats närmare min bostad hade jag arbetat mer”, ”Hade jag haft flexibla arbetstider hade jag arbetat mer” samt ”Hade lönen varit högre hade jag arbetat mer”. Frågan som ställdes var ”Uppskatta hur mycket tid i veckan du lägger ner på studier (inkl. schemalagd undervisning)” och besvarades genom fem alternativ. Dessa alternativ var ”1-5h”, ”6-10h”, ”11-15h”, ”16-20h” och ”mer än 20h”. Totalsumman av dessa bildade sedan summan för upplevd beteendekontroll och användes som en prediktor i den multipla regressionsanalysen. Reliabilitetstest visade på en godtagbar korrelation mellan faktorerna (Cronbach´s Alpha = .597).

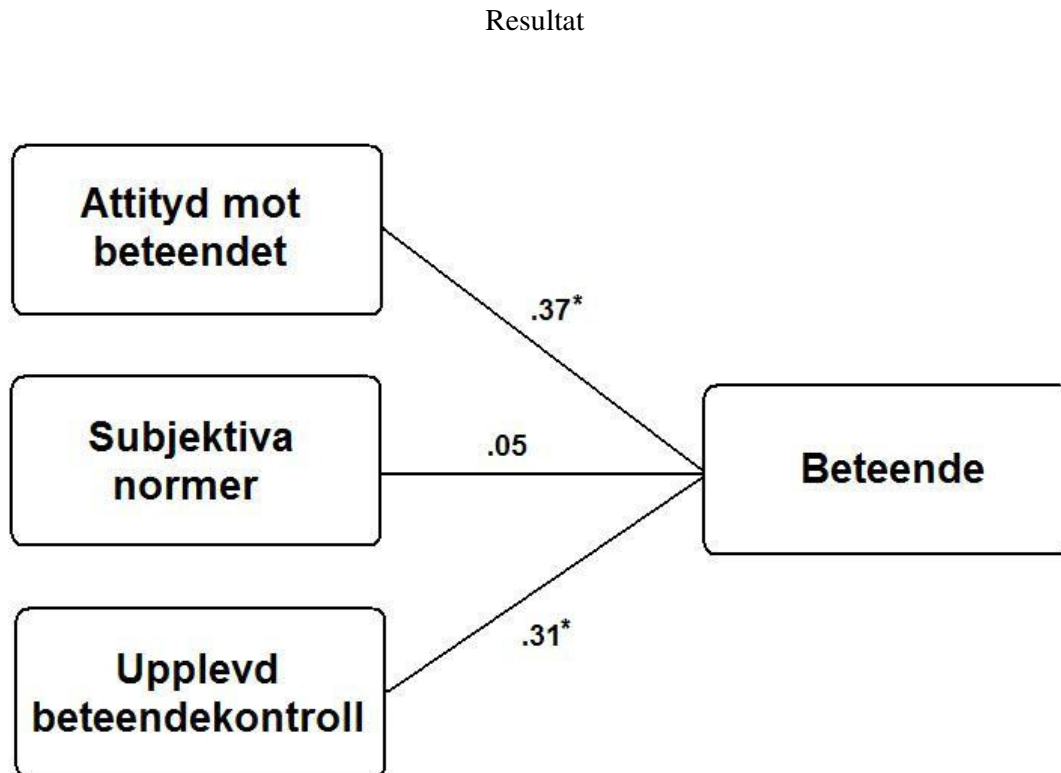
Beteende

Det uppmätta beteendet var i undersökningen ”Arbets tid”. Denna mättes genom att studenterna fick uppskatta hur mycket de i genomsnitt arbetade per vecka. De svarsalternativen som gavs var ”1-5h”, ”6-10h”, ”11-15h”, ”15-20h” samt ”20h+”.

Databearbetning

För att se hur väl Theory of Planned Behavior kunde användas för att predicera beteendet ”Arbets tid” genomfördes en multipel regressionsanalys. I den multipla regressionsanalysen användes Attityd mot beteende, Subjektiva normer och Upplevd beteendekontroll som prediktorer. För att analysera övriga frågeställningar genomfördes det en envägs oberoende

variansanalys. Datasammanställningen, regressionsanalysen och de envägs oberoende variansanalyserna genomfördes med hjälp av Statistical Package for the Social Sciences (SPSS).

Figur 3.1.

Figuren visar Regression som helhet.

Not: $R^2 = .194$, *=signifikant ($p < .05$)

En standard multipel regressionsanalys genomfördes för att undersöka de tre prediktorernas (Attityd mot beteendet, Subjektiva normer och Upplevd beteendekontroll) samvariation med grad av arbete under studietiden. Inledande analyser genomfördes för att försäkra att förutsättningarna för normalitet, linjäritet, multikollinjäritet och homoscedasitet var uppfyllda. Kontrollering av outliers för de tre prediktorna visade att outliers existerade för prediktorerna Attityd mot beteendet och Subjektiva normer, totalt tre i antal. Dessa korrigerades och ersattes med medelvärdet för respektive prediktor. Inga outliers kunde konstateras för prediktorn Upplevd beteendekontroll. Tabell 3.1 visar betavikter mellan prediktorerna och mellan prediktorerna och beroende variabeln (Arbetstid). R för regression

skiljde sig signifikant från noll, $F(3, 43) = 3.494$, $p < .05$, med R^2 -värde på .194. R^2 -värdet indikerar att nästan en femtedel av variabiliteten av undersökt beteende kan förklaras av undersökta prediktorer.

Tabell 3.1.

Övergripande Deskriptiv Data om Prediktorerna

Prediktor	M	SD	Beta-värde	Sig.	N	Range
<i>AMB</i>	17.61	4.21	.37	.015	49	5-25
<i>SN</i>	23.38	12.4	.05	.742	49	3-75
<i>UBK</i>	15.98	4.06	.31	.041	50	5-25

Tabell 3.1 visar att prediktorerna Attityd mot beteendet (AMB) och Upplevd beteendekontroll (UBK) unikt bidrar signifikant ($p < .05$) till prediceringen av beteendet (Arbetstid). I tabellen ses även att den Subjektiva normen (SN) inte bidrar signifikant till ekvationen.

Tabell 3.2

Korrelationsmatrix för Prediktorer och Undersökt Beteende

Pearson Correlation	UBK	SN	AMB	Arbetstid
<i>UBK</i>	1	.345	.152	.268
<i>SN</i>	.345	1	.330	.035
<i>AMB</i>	.152	.330	1	.304
<i>Arbetstid</i>	.268	.035	.304	1

Attityd mot beteendet

Tabell 3.3

Djupgående Deskriptiv Data för Prediktor Attityd mot Beteendet

Attityd mot beteendet	M	SD	N	Range
<i>Upplevd stress</i>	3.10	1.36	49	1-5
<i>Framtida meriter</i>	3.59	1.29	49	1-5
<i>Sociala betydelsen</i>	3.22	1.39	49	1-5
<i>Gillar att jobba</i>	3.98	0.88	49	1-5
<i>Nyttigt att jobba</i>	3.71	1.14	49	1-5

Attityd mot beteendet är den prediktor med starkast prediceringsvärde ($R = .37$). I tabell 3.3 ses undersökta faktorer som bildar den totala summan för Attityd mot beteendet (AMB). Medelvärdena indikerar att undersökningsdeltagarna överlag har en positiv attityd mot extrajobb. Särskilt tydligt blir detta på faktorn ”Gillar att jobba” som erhåller det högsta medelvärdet ($M = 3.98$). Faktorerna ”Nyttigt att jobba” ($M = 3.71$) och ”Framtida meriter” ($M = 3.59$) indikerar att extrajobb upplevs av undersökningsdeltagarna som viktigt både för stunden och för framtiden.

Subjektiva normer

Tabell 3.4

Djupgående Deskriptiv Data för Prediktor Subjektiva Normer

Subjektiva normer	M	SD	N	R
<i>Föräldrars påverkan</i>	9.41	6.67	49	1-25
<i>Vänners påverkan</i>	7.99	4.72	49	1-25
<i>Studiekamraters påverkan</i>	5.98	3.61	49	1-25

Subjektiva normer är den prediktor med lägst förklaringsvärde ($R = .05$). I tabell 3.4 ses undersökta faktorer som bildar den totala summan för Subjektiva normer (SN). Medelvärdena indikerar att föräldrar är den faktorn som skattas högst ($M = 9.41$) som

normbärare, dock med en stor spridning i svaren (SD = 6.67). I tabell 3.5 kan utläsas att åldern har en stark påverkan på normerna.

Tabell 3.5

Subjektiva Normer per Åldersgrupp

Subjektiva normer	M	SD	N	Range
<i>Åldersgrupper</i>				
<i>19-21 år</i>	29.63	12.82	18	3-75
<i>22-24 år</i>	20.51	10.51	19	3-75
<i>25+ år</i>	18.53	11.49	12	3-75

Tabell 3.5 visar hur Subjektiva normer skiljer sig för valda åldersintervall. Den åldersgrupp som anser sig uppleva starkast normpåtryckningar är åldersgrupp 19-21 (M = 29.63). En envägs oberoende variansanalys genomfördes för att undersöka eventuella signifikanta skillnader i Subjektiva normer för de tre valda åldersintervallen. Ett Post hoc-test genomfördes (Tukey) för att påvisa var dessa skillnader förelåg. Mellan åldersgrupp 19-21 och åldersgrupp 25+ finns en signifikant skillnad ($p < .05$). Mellan åldersgrupp 19-21 och 22-24 fanns en skillnad, dock ej signifikant ($p = .54$).

Upplevd beteendekontroll

Tabell 3.6

Djupgående Deskriptiv Data för Prediktor Upplevd Beteendekontroll

Upplevd beteendekontroll	M	SD	N	R
<i>Mindre skolarbete</i>	4.00	1,29	50	1-5
<i>Närhet till arbete</i>	2.50	1,43	50	1-5
<i>Flexibla arbetstider</i>	2.90	1,42	50	1-5
<i>Högre lön</i>	3.44	1.53	50	1-5
<i>Studietid</i>	3.14	.73	50	1-5

Upplevd beteendekontroll är den näst starkaste prediktorn ($R = .31$). I tabell 3.6 ses undersökta faktorer som bildar den totala summan för Upplevd beteendekontroll (UBK). Värdet på "Mindre skolarbete" ($M = 4,00$) indikerar att mängden skolarbete är den enskilt viktigaste omständigheten till varför undersökningsdeltagarna inte jobbar extra i större utsträckning.

Variablerna arbetstid och studietid

Tabell 3.7

Deskriptiv Data för Arbetstid och Studietid per Åldersgrupp

	M	SD	N
<i>Arbetstid fördelad per åldersgrupp</i>			
<i>19-21 år</i>	2.35	.77	17
<i>22-24 år</i>	2.30	.92	20
<i>25+ år</i>	2.32	.64	11
<i>Total</i>	2.32	.80	48
<i>Studietid fördelad per åldersgrupp</i>			
<i>19-21 år</i>	3.17	.51	18
<i>22-24 år</i>	3.10	.79	20
<i>25+ år</i>	3.17	.94	12
<i>Total</i>	3.14	.73	50

Medelvärdena för Arbetstid fördelat per åldersgrupp indikerar inga skillnader vilket även bekräftas av genomförd envägs oberoende variansanalys där ingen signifikant mellangrupsvarians konstaterades ($Sig. = .982$). Mellangrupsvariansen för Studietid fördelat per åldersgrupp var även den ej signifikant ($Sig. = .953$).

Resultat av hypotestestning

Hypotes 1. *Vid en multipel regressionsanalys bidrar prediktorerna tillsammans signifikant till beteendet.* Vid genomförd multipel regressionsanalys kunde det konstateras att resultatet för regressionen som helhet var signifikanta ($p < .05$) vilket bekräftar hypotes 1.

Hypotes 2. *Vid en multipel regressionsanalys bidrar varje unik prediktor signifikant till beteendet.* Vid närmare studier av regressionsanalysen kunde det konstateras att "Upplevd beteendekontroll" samt "Attityd mot beteendet" bidrog signifikant till beteendet med Beta-värden på .31 ($p = .041$) respektive .37 ($p = .015$). Däremot förkastas hypotes 2 på grund av det låga beta-värde som "Subjektiva normer" bidrog med ($\beta = .051, p = .742$).

Hypotes 3. *Upplevda normer hos undersökningsdeltagarna skiljer sig beroende på ålder.* Vid genomförd envägs oberoende variansanalys påvisades signifikanta skillnader i upplevda normer mellan åldergrupp 19-21 år och 25+ år ($p < .05$) och i det närmaste en signifikant skillnad på femprocentnivån mellan åldersgrupp 19-21 år och 22-24 år ($p = .054$).

Hypotes 4. *Graden av arbetstid korrelerar positivt med ålder.* Efter genomförd envägs oberoende variansanalys kunde inget samband mellan arbetstid och ålder urskiljas. Arbetstiden för de olika åldersgrupperna var i det närmaste identiska vilket leder till att hypotes 4 förkastas.

Diskussion

Diskussion kring resultat

Syftet med genomförd studie var att undersöka hur universitetsstudenter vid Stockholms Universitet arbetar extra under sin studietid och hur bakomliggande psykologiska faktorer påverkar detta beteende. Vi valde att undersöka hur applicerbar förklaringsmodellen Theory of Planned Behavior är (Ajzen, 2005) samt i vilken utsträckning mätningarna av prediktorerna "Attityd mot beteendet", "Subjektiva normer" och "Upplevd beteendekontroll" samvarierade med graden av arbetstid. Den genomförda multipla regressionsanalysen påvisade att de undersökta prediktorerna tillsammans förklarade 19.4 % av variansen i graden av arbetstid. En stark effektstorlek (R^2) enligt statistikern Jacob Cohens riktlinjer (Cohen, 1988).

Vi anser att effektstorleken på 19.4 % är relativt låg i förhållande till andra genomförda studier med hjälp av Theory of Planned Behavior som förklaringsmodell (Armitage & Conner, 2001). Det finns flera tänkbara orsaker till det något lägre förklaringsvärdet där vi framförallt ser två huvudorsaker. Det första är det faktum att vi mätt själva beteendet i fråga

och inte beteendeintentionen som är vanligt i andra liknande studier. Anledning till denna avgränsning var att det dels var lätt att mäta beteendet i fråga samt att vi ansåg att det gav en ärligare bild av relationen mellan våra undersökta prediktorer och det faktiska beteendet. Även om studier har visat att beteendeintentionen och det faktiska beteendet har en stark korrelation (Kim & Hunter, 1993) ansågs denna variabel som överflödigt då det faktiska beteendet var lätt att operationalisera och lätt att mäta. Hade studien syftat till att försöka förklara ett framtida beteende hade beteendeintentionen i allra högsta grad varit relevant att undersöka, men för denna studie hade det inte varit ändamålsenligt korrekt.

Den andra orsaken är den låga korrelationen mellan prediktorn ”Subjektiva normer” och beteendet ($\beta = .051$). Närmare undersökningar genomfördes efter erhållet resultat för att säkerställa att operationaliseringen av begreppet var korrekt genomfört. Tidigare genomförda studier visar på att genomförd operationalisering i allra högsta grad överensstämmer med forskarvärldens, vilket visar på en hög validitet. Vad detta låga värde troligtvis beror på är att de upplevda normernas påverkan bland studenter vid Stockholms Universitet de facto inte har en nämnvärd inverkan på grad av arbete. Hade studien även innefattat studenter som inte arbetade extra under sin studietid kan man tänka sig att de subjektiva normernas påverkan hade varit större.

En av hypoteserna (Hypotes 3) var att de subjektiva normernas påverkan avtog bland de äldre studenterna. Vår analys av denna hypotes visar att medelvärdet för de subjektiva normerna sjunker efter 21 års ålder (se Tabell 3.5). Signifikant skillnad gick att utläsa mellan åldersgrupperna 19-21 år och 25 + år och en i det närmaste signifikant skillnad mellan åldersgrupperna 19-21 år och 22-24 år ($p = .054$). Dessa resultat bekräftar vår hypotes om ålderns påverkan på de subjektiva normerna.

Den inledande pilotstudien som genomfördes för att kartlägga bakomliggande föreställningar gav flera intressanta indikationer som är värda att diskutera. Den föreställning som var mest frekvent i pilotstudien om vilka faktorer som skulle förenkla/försvåra att utföra undersökt beteende angavs tidsaspekten som den mest bidragande faktorn. Svar som ”mindre skolarbete” respektive ”mer studier” på faktorer som förenklar/försvårar beteendet, gav klara indikationer på att denna föreställning var den mest betydande för skapandet av attityder. Ytterligare ett exempel på denna föreställning var respondenternas svar på vilka nackdelar som finns med att ha ett extrajobb under sin studietid, där de flesta svarade ”ökad stress” som är starkt förknippat med tidsbrist. När dessa utkristalliserade föreställningar realiserades i enkätstudien visade det sig dock att det inte förelåg något samband mellan hur många timmar individen studerade och hur många timmar denna arbetade. Man skulle dock kunna

tänka sig att de studenter som är mest ambitiösa gällande studier även är de som skulle arbeta mer om de hade mindre i skolan. En intressant vidareutveckling av studien hade varit att undersöka om det existerar några karakteristiska hos de studenter som väljer att både studera och arbeta mer än genomsnittet.

Resultaten för ”Attityd mot beteendet” och ”Upplevd beteendekontroll” går helt i linje med andra studier som genomförts med Theory of Planned Behavior som förklaringsmodell (Armitage & Conner, 2001). Detta resultat styrker valet av teori över föregångaren Theory of Reasoned Action som inte innefattar ”Upplevd beteendekontroll”. Hade vi försökt förklara beteendet med Theory of Reasoned Action som förklaringsmodell hade resultatet blivit påtagligt sämre. Detta resultat styrker vår analys av beteendet i inledningsskedet av studien där undersökta beteendet inte enbart är av frivillig natur, utan även innefattar att individen uppskattar resurser och möjligheter samt personliga färdigheter som krävs av beteendet (Eagly & Chaiken, 1993).

Graden av extraarbete samvarierar alltså starkast med vilken attityd individen har mot beteendet och vilken upplevd beteendekontroll denne känner. När vi undersökte andra möjliga faktorer som kan tänkas samvariera med graden av extraarbete, till exempel kön, ålder, uppväxtort, avstånd till arbete och flexibilitet på arbetsplatsen, påvisades inga nämnvärda tendenser eller resultat. Detta styrker valet av teori ytterligare.

Det visade sig ganska tydligt i studien att de flesta studenter uppskattade att ha ett extrajobb och tyckte det var givande. Studien visade även att många studenter ansåg att det var nödvändigt att ha ett extrajobb. Dessa resultat kan eventuellt bero på kognitiv dissonans (Festinger, 1957) då många studenter är tvungna att jobba och därigenom rättfärdigar beteendet med att övervärdera hur mycket de gillar att arbeta. Dock ska vi inte underskatta det faktum att många studenter faktiskt kan tänkas gilla att arbeta extra.

Studenternas svar angående mängden extrajobb förvånade oss något. Många av studenterna arbetade extra i väldigt hög utsträckning, en del till den grad att frågeställningen väcks huruvida de klarar av att sköta studierna ordentligt eller ej. I motsats till vad vi först fått uppfattningen om var alltså studenterna påfallande arbetsvilliga. I en rapport från SFS, TCO och Tria (2009) konstateras att studenterna behöver ungefär 900kr extra vilket motsvarar ungefär 8-12 timmars arbete per månad. Ändå väljer många studenter att arbeta i betydligt högre utsträckning. Orsakerna till detta kan såklart variera. Främst tror vi det kan bero på att 50 % av studenterna i vår undersökning inte tog studielån vilket såklart ökar kravet på egen försörjning. Dock tror vi ända att den något högre prisbilden i Stockholm kan spela in, både vanligt konsumtion samt boende är erkänt generellt dyrare i Stockholm än i

flesta andra städer i Sverige. Vi vill dock inte underskatta de positiva attityder studenterna visade upp mot extraarbete, kanske är en del av förklaring till den stora mängden extraarbete faktiskt så enkel som att många uppskattar att jobba extra. Extra intressant var dock det faktum att åldern inte hade någon påverkan på hur mycket studenterna valde att arbeta extra. Vår hypotes om att mängden extraarbete skulle korrelera positivt med ökad ålder (Hypotes 4) visade sig inte stämma. Varför denna hypotes inte stämde är svårt att svara på. Ett rimligt antagande är att alldeles för många av undersökningdeltagarna var väldigt unga. Hade studien haft en större spridning bland åldrarna och varit mer lik populationen av studenter som helhet kan man tänka sig att ovanstående hypotes hade visat sig stämma i högre grad. Dessutom kan man tänka sig att många äldre studenter arbetade vid tillfället och därmed inte hade möjlighet att delta i studien då de inte befann sig på universitetsområdet.

Diskussion kring genomförandet

Datainsamlingen skedde genom en enkätundersökning som delades ut till studenter vid universitetsområdet. Anledning till val av metod var de många fördelar detta bekvämlighetsurval förde med sig. Dels var kostnaden för undersökningen mycket låg, dels var det ett enkelt sätt att nå ut till studenter med de kvalifikationer vi sökte. De nackdelar urvalsmetoden medförde var bland annat att undersökningdeltagarna inte representerade populationen som helhet utan endast de studenter som befann sig på universitetsområdet. Hade vi istället genomfört en internetbaserad undersökning riktad till alla studenter vid Stockholms Universitet hade urvalet troligtvis blir mer representativt. En sådan procedur är komplicerad att genomföra på grund av svårigheter att få tag i mailadresser.

Operationalisering av prediktorerna utfördes mycket noggrant med Ajzens (2011) samt de många tidigare genomförda studierna med Theory of Planned Behavior som förklaringsmodell. Undersökta prediktorer modifierades från dess originalutförande för att bättre passa studien syfte. Eagly och Chaiken (1993) menar att operationalisering av begrepp kan vara svårt men säger samtidigt att ”om någonting ser ut som en anka, går som en anka, och låter som en anka, så måste det vara en anka” (egen översättning). Med detta citat menar de att begrepp som mäts i en undersökning måste både se ut och bete sig i undersökningen som de normalt sätt gör. Undersökta prediktorer måste alltså vara baserade och underbyggda av tidigare forskning.

Slutsatser

Med studiens resultat i åtanke finns det en rad åtgärder som skulle kunna genomföras för att öka studenternas aktivitet på arbetsmarknaden och därigenom förbättra studenternas ekonomi. Tydligaste blir det för de studenter med låg upplevd beteendekontroll och som också är lågt aktiverade i arbetslivet. Genom att öka studenternas upplevda beteendekontroll på arbetsmarknaden, finns det stor sannolikhet att studenterna även skulle bli mer aktiva på den samma. Ett sätt skulle kunna vara att genom universitetet implementera olika typer av aktiviteter i syfte att förbättra deras upplevda beteendekontroll. Vilka dessa aktiviteter skulle kunna tänkas vara samt hur dessa skulle vara utformade kräver vidare forskning men vår studie ger en bra bild av fenomenet i sig och vilka grundföreställningar som bör förändras och förbättras. För att återigen knyta an till STC, TCO och Trias undersökning (2009) föreligger det inga stora summor pengar för att studenterna ska komma upp till vad som beskrivs som en normal levnadsstandard. De belopp som nämns i undersökningen varierar någonstans mellan 500kr upp till 2000kr, en summa varje student kan tänkas ha tid att arbeta in.

Gällande vidareutveckling av studien ser vi möjligheter att genomföra en liknande studie fast i större skala för att ytterligare statistiskt säkerställa resultaten. En större mängd data samt en bättre urvalsmetod hade kunnat styrka undersökningens generaliserbarhet ytterligare. Undersökningens deltagarna skiljde sig för mycket från populationen för att studien ska kunna göra anspråk på att gälla för universitetsstudenter vid Stockholm Universitet överlag. Vi ser även möjligheter att utveckla studien till att innefatta även den verkliga beteendekontrollen, det vill säga till vilket grad studenterna kan jobba extra med hänsyn tagen till de faktiska förutsättningar som finns i form av tillgång till jobb. Dessutom kan det vara intressant att titta på vilken roll CSN:s regler gällande maxbelopp inverkar. Studenterna kan mycket väl ha tagit hänsyn till att studiestödet minskar i takt med att deras inkomst ökar när de når en viss gräns och därigenom medvetet planerat in mindre extrajobb trots att de hade både möjlighet samt tid att arbeta extra. Det finns således en stor mängd ytterligare faktorer som kan tänkas påverka graden av extrajobb bland studenter och studien kan utvecklas i en mängd olika led.

Sammanfattningsvis kan sägas att Theory of Planned Behavior fungerade relativt väl för att genom bakomliggande psykologiska faktorer förklara studenternas grad av extrajobb. Studien påvisade signifikanta resultat för prediktorerna Attityd mot beteendet och Upplevd beteendekontroll i den multipla regressionsanalysen. Den Subjektiva normens svaga inverkan i regressionen är beklaglig i sammanhanget, men icke desto mindre ett faktum.

Viktigt är dock att poängtera att inga kausala slutsatser kan dras av genomförd undersökning då det inte kan påvisas att prediktorerna föreligger beteendet i tid eller vice versa.

Referenser:

- Ajzen, I. (2004). *Sample TPB Questionnaire*, Hämtad 11 april, 2011, University of Massachusetts, från <http://people.umass.edu/aizen/pdf/tpb.questionnaire.pdf>
- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behavior*. (2. ed.) Maidenhead: Open University.
- Ajzen, I. (2011). *Constructing a Theory of Planned Behavior Questionnaire*, Hämtad 11 april, 2011, University of Massachusetts, från <http://people.umass.edu/aizen/pdf/tpb.measurement.pdf>
- Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the Theory of Planned Behaviour: A Meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40(4), 471-499.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. (2. ed.) Hillsdale: L. Erlbaum Associates.
- Eagly, A.H. & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Fort Worth, Tex.: Harcourt
- Hausenblas, H. A., Carron, A. V. & Mack, D. E. (1997). Application of the theories of reasoned action and planned behavior to exercise behavior: A meta-analysis. *Journal of Sports & Exercise Psychology*, 19(1), 36-51.
- Fazio, R. H. & Olson, M. A. (2003). Attitudes: Foundations, Functions, and Consequences. Hogg, M.A. & Cooper, J (red.), *The Sage handbook of social psychology*(pp.139-160). London: SAGE.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford, Calif.: Stanford U.P..
- Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: an introduction to theory and research*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
- Kim, M.-S. & Hunter, J. E. (1993). Relationships Among Attitudes, Behavioral Intentions, and Behavior: A Meta-Analysis of Past Research, Part 2. *Communication Research*, 20(3), 331-364.
- Liska, A. E. (1983). A Critical Examination of the Causal Structure of the Fishbein/Ajzen Attitude-Behavior Model. *Social Psychology Quarterly*, 47(1), 61-74.
- SFS, TCO & Tria. (2009), *Studenter om den studiesociala utredningen; SFS, TCO och Tria*. Hämtad 15 april, 2011, från <http://www.sfs.se/files/sfs/tria%20%20sfs%20tco%20unders%C3%B6kning%202009-01-12%20slutgilt.pdf>
- Stockholms Universitet. (2011), *Universitetet i siffror 2010*, Hämtad 10 april, 2011, från <http://www.su.se/om-universitetet/huvudstadens-universitet/universitetet-i-siffror>